

# INCA PRENSA CORONA REVISTA

Número 37 (ESPECIAL)

DESEMBRE 1994

Preu 250 Pessetes





20è

ANI  
VER  
SA  
RI



EDITA:

**OBRA CULTURAL BALEAR**



Vidal, 5 entresol

CONSELL DE REDACCIÓ:

**Mercè Puig i Viñeta**

**Catalina Amer Vives**

**Jaume Gual i Mora**

**Lluís Maicas Socias**

**Francesc Dalmau Llobera**

COL·LABOREN:

**TOTS ELS MEMBRES**

**D'O.C.B.**

REALITZACIÓ I IMPRESSIÓ:

**GRÀFIQUES MALLORCA**

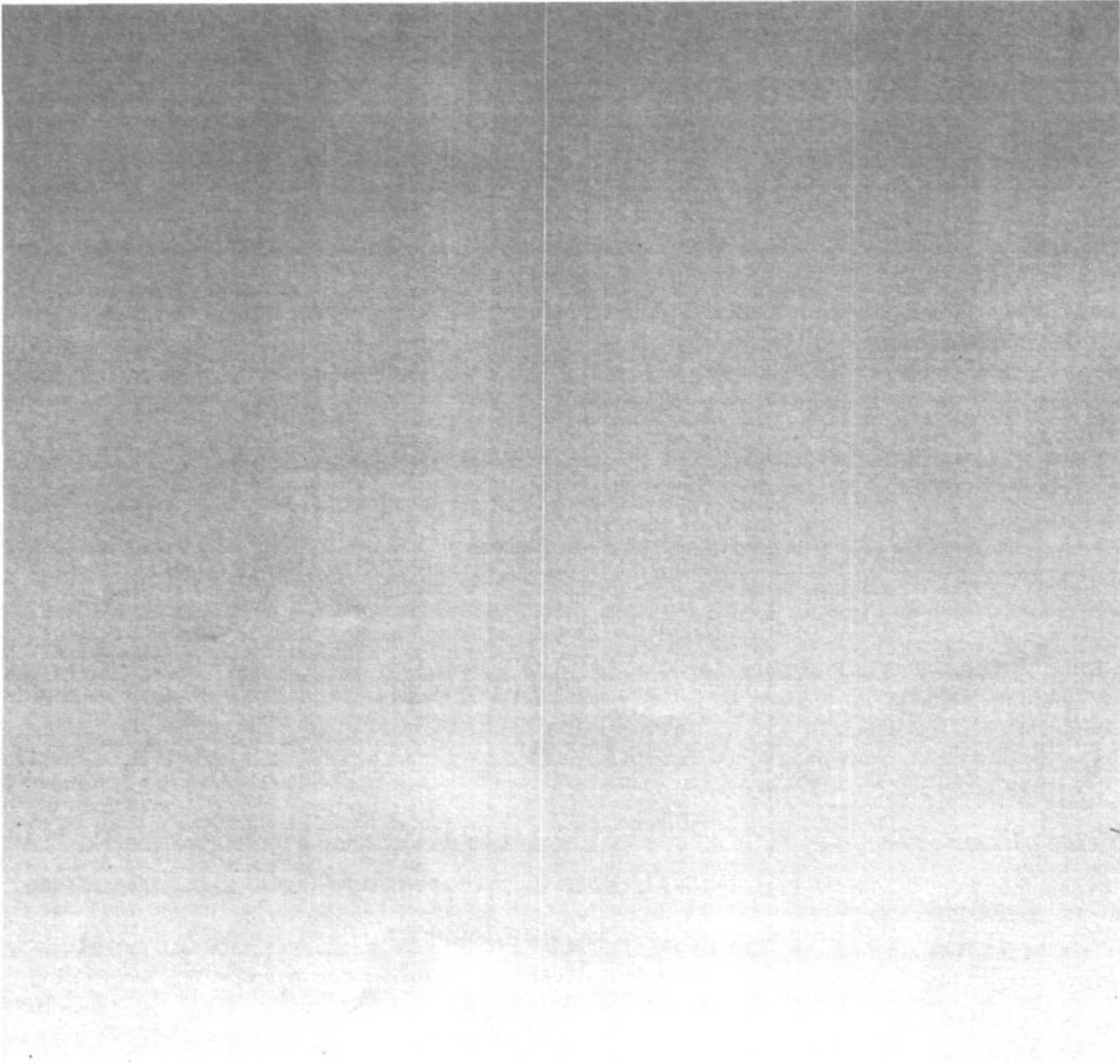
DIPÒSIT LEGAL:

**PM 451 - 1986**

Els articles publicats en aquesta revista únicament expressen l'opinió dels autors.

## I N D E X \_\_\_\_\_

EDITORIAL.....	5
CARTA AL PARLAMENT BALEAR.....	6
LA CONSUETA DEL MONESTIR DE S. BARTOMEU.....	9
ENHORABONA.....	12
L'OBRA OBERTA A TOTHOM.....	13
JA FA VINT ANYS.....	14
SERENATES.....	16
INCA I L'OBRA CULTURAL BALEAR.....	17
JO VINC D'UN SILENCI.....	18
UN FILL?.....	19
SA POTA DEL REI,... ..	22
FONETISME INQUER VULGARITZACIÓ.....	24
EL LLADRE.....	25
OCB, ENS HA FET RECOBRAR L'ORGULL... ..	26
APRENEM CATALÀ.....	28
LA RIQUESA DE LA NOSTRA CULTURA.....	30
LES MANS.....	31



Amb motiu del vintè aniversari de l'OCB a Inca, "Inca Revista" ha editat aquest número especial, acompanyat d'un suplement que repasa i, alhora, fixa el que ha estat la nostra història.

OCB d'Inca i "Inca Revista" dediquen aquest número a dos grans humanistes: Miquel Dolç, que ens ha deixat recentment i Miquel Colom, perquè la seva saviesa ens acompanyi molts d'anys.





## EDITORIAL

*La tolerància és garantia de convivència. Un poble tolerant és un poble culte que ha assumit que la diversitat, a més de ser respectable, és enriquidora. Tolerància és respecte, comprensió i acceptació dels trets diferenciadors, les idees divergents però honrades i les conviccions de bona fe dels altres. El nostre poble és, en aquest aspecte, culte i tolerant. Però tolerància no vol dir claudicació ni laxitud, ans al contrari, és motiu d'exigència en el tracte i en la reciprocitat. I el nostre poble, la nostra gent, ha de ser conscient que té una llengua i una cultura pròpies i que no pot cedir en la seva defensa i en la seva reivindicació tant i més quan és la nostra essència identificadora la que rep, sovint, agressions i intolerància.*

*Nosaltres som mallorquins, xerram català, català de Mallorca per ser més precisos, i tenim una cultura pròpia que cal, tenim l'obligació, defensar. I la millor manera de fer-ho, per ser la més propera i eficaç, és al nostre redol amb l'exemple personal i col·lectiu. Perquè creiem que la millor manera de defensar un dret propi no és atacar un dret aliè, sinó exigir que el nostre sigui respectat.*

*Nosaltres no som millors ni pitjors que qualsevol altre poble, som, senzillament, diferents. No genèticament però sí culturalment. I aquest fet diferencial és el que ens identifica com a poble. Seria lamentable que fòssim un poble sense futur, condemnat a desaparèixer com a tal. Però també és cert que un poble és el que vol ser i a l'únic que podem aspirar és que tengui prou coneixement i coneixements perquè l'elecció sigui encertada.*

*Vulguem o no vulguem, ens agradi o ens disgusti, tenim una determinada realitat socio cultural, determinada en gran mesura per la massiva immigració dels últims trenta anys i una certa incapacitat d'integració i agreujada per la ceguesa dels governants que no accepten que Espanya és un estat plurinacional i plurilingüístic. Quant a les persones que s'han incorporat a la nostra comunitat, no és cert que mallorquins siguin els qui viuen i treballen a Mallorca. Són mallorquins els qui ho volen ser. Aquells que s'integren i accepten, sense renúncies empobridores, que formen part d'un col·lectiu amb una idiosincràsia pròpia, uns costums i una cultura bastida al llarg de segles i una llengua útil i moderna d'ençà de Ramon Llull. Només aquests són mallorquins, sigui quina sigui la seva procedència.*

*L'Obra Cultural Balear, que enguany compleix el vintè aniversari a Inca, ha treballat, treballa i treballarà en la defensa i conservació del nostre patrimoni sense claudicacions. No és tasca fàcil ni ràpida, prou que ho sabem, perquè hi ha interessos que ho dificulten, tant des de la legalitat com des de la visceralitat. Cal fer feina perquè el català abasti la quotidianitat i hem de convèncer amb el nostre treball seriós, amb la nostra capacitat d'il·lusionar, amb el nostre exemple generós però ferm. Amb la nostra tolerància però també amb la nostra actitud inequívoca. Amb el nostre respecte envers els altres però també exigint el respecte que ens mereixem.*

*Si tot això no fóra suficient, ens haurem de conformar amb vèncer.*



## CARTA AL PARLAMENT BALEAR

**D**ia 3 de novembre de 1994, el Parlament Balear va discutir la Iniciativa Legislativa Popular per a prohibir la incineració de residus. El Parlament Balear, hereu de la Pau i treva de l'Abat Oliva, de l'alt Rei En Jaume i de les més nostrades institucions, va admetre a tràmit aquesta proposició.

De res no va servir argumentar, en primer lloc, des del punt de vista ètic, que la incineració destrueix uns recursos naturals que són limitats, en una terra i una illa limitades. L'aire, l'aigua, la terra, que són patrimoni i necessitat de tots els habitants d'aquest planeta, són contaminants i destruïts per la sola raó econòmica d'unes poques empreses. I no va fer cas el Parlament Balear de les xifres oficials del Ministeri d'Obres Públiques i Transports

de que el 75% dels residus sòlids urbans són reciclables. Ni tampoc va fer cas el mateix Parlament Balear del que ell mateix havia aprovat en els criteris generals per a la redacció del Pla Director per a la gestió dels RSU de 23 de novembre del 1989, on s'especifica en el criteri 2n "l'aprofitament prioritari dels RSU mitjançant el seu reciclatge i/o la seva transformació".

Ni tampoc es va tenir en compte el problema sanitari de la incineració. Feia pocs dies que l'Agència Americana del Medi Ambient havia corroborat el nexa entre les dioxines, emeses en un 95% per les incineradores, i el càncer, a més d'afectar greument el sistema immunitari i reproductor, entre d'altres. I no només les dioxines són responsables de greus perjudicis contra la salut: els centenars de substàncies tòxiques que surten pel fumeral, entre d'elles metalls pesants i d'altres, afecten lenta però irreversiblement la salut dels ciutadans. Per això, als altres països amb incineradores, no es pot menjar la carn de les ovelles que pasturen al seu voltant, ni es pot beure la llet de les vaques de les granges properes, pel perill que això seria per la salut. Només feia 15 dies que des del Consejo Superior de

Investigaciones Científicas s'havia alertat del perill per a la salut pública de les incineradores. No només s'havien de tenir en compte els nivells de contaminants a l'atmosfera, sinó també i sobretot a la terra, el mar, els animals, les plantes, amb el seu efecte lent i acumulatiu. L'Associació Americana de la Salut Pública, l'Associació Holandesa per a la medicina i les Ciències Ambientals, l'Associació de Metges Alemanys i d'altres entitats mèdiques han manifestat públicament la seva oposició a la incineració, per als greus perills que comporta contra la salut dels ciutadans. I d'això no em va fer cas el Parlament Balear. El frau ecològic que es va acceptar, no tenia en compte que la matèria no es crea ni es destrueix: només es transforma, i amb la incineració el resultat és d'una matèria altament tòxica i concentrada. Les substàncies incinerades passen al medi ambient en forma de cendres, escòries i residus de depuració, que en la incineradora de Son Reus constituïrien el 49,2% del material que entrà. Després de mesclar-se amb ciment, havien d'anar a un abocador amb una capacitat per dos anys d'emmagatzemar. No es va parlar per res de quin seria el proper municipi que hauria de tenir en les seves entranyes aquests resi-



dus altament tòxics, ni tampoc es va parlar dels problemes que començarien a sortir d'ací a 20-30 anys, quan l'acció del temps, pluja, gelades, calor i altres elements atmosfèrics començarien a fer crullar i lleixivar aquests blocs de ciment. Ni tampoc es va dir que les empreses incineradores tenien una responsabilitat per 10 anys de "guardar" aquests dipòsits.

Molt menys es va parlar del frau científic, en el que alguns anomenats "científics" cobraven enormes sumes de doblers per estar al servei de les empreses de la incineració. I no cal dir que el frau tècnic, tot argumentant que la tecnologia usada és sempre "la més moderna i innovadora", resultava que ja era obsoleta tot just acabada de posar en marxa. De res no va servir el denunciar l'escàndol de l'enginyer Hasselriis (1984), dient que a més de 850°C es destruïen les substàncies tòxiques: això és paradigmàtic d'engany camuflat de verborrea científica i tècnica. Encara ara és utilitzat per les empreses i institucions polítiques. Alegrement, els polítics elegits pel poble Balear, havien passat per alt que dels 5.600 milions inicials per a construir la planta incineradora, s'havia passat a 9.800 milions i

a principis de novembre del 1994 es començava a parlar de 14.000 milions. I ningú no volia recordar que el 20 de maig del 1987, s'havia inaugurat l'anterior planta incineradora, després de gastar-s'hi 1.100 milions de pessetes que s'havien d'amortitzar en quinze anys: només cinc anys després, el 1992, aquella que era la planta incineradora "més perfecta i moderna d'Espanya", va haver de ser clausurada per obsoleta i altament contaminant. El que més vergonya va fer de la decisió del Parlament Balear fou que va anar en contra de 30.300 firmes de ciutadans balears, de més de 150 entitats ciutadanes i quasi bé 400 sanitaris, entre d'ells la pràctica majoria dels metges oncòlegs de les Balears. Havia estat el moviment social més important de la història de Mallorca dels últims anys. S'havien aturat ja 25 incineradores a l'Estat espanyol per oposició popular, i els veïnats de la planta de Son Reus com de l'abocador de cendres rebutjaven completament l'opció de la incineració. Deien els polítics que aquella empresa incineradora era d'interès social, i ningú mai no havia demostrat que era necessària pel poble de Mallorca. Fins i tot els polítics



havien fet servir doblers del poble per fer publicitat enganxosa, dient que l'aire que sortiria pel funeral de la planta incineradora estaria exempt de contaminació: això era a hores d'ara al Defensor del Poble. I també el Consell Insular de Mallorca era al tribunal Superior de Justícia de Balears per presumptes irregularitats en la concessió i adjudicació a la empresa incineradora Tirme.

També la incoherència política hi prenia la seva part: a Madrid, el PSOE estava en contra d'una planta incineradora similar a la de Son Reus, per motius sanitaris i perquè era "una barbaritat haver-se gastat 15.000 milions de pessetes" en ella, segons el director de l'Agència del Medio Ambiente del govern espanyol. A Mallorca, el PSOE balear era el promotor més entusiasta de la incineració.

En l'aspecte econòmic quedava molt clar que les



empreses incineradores cobren per partida doble: per tona d'escombraries recollida al municipi i per quilovat venut a les companyies elèctriques. L'usuari, en canvi, paga per partida doble: escombraries i electricitat, per un combustible, les escombraries, que surten de casa seva. Es proporciona el combustible gratis a les incineradores, a més de pagar-lo. Una planta incineradora de 1.500 tones/dia genera un moviment econòmic d'uns 1.000 milions de pessetes/any durant uns 30 anys: aquesta és la gran i única raó de les plantes incineradores. N'hi havia moltes, de plantes incineradores. Tothom havia vist en els diaris aquelles magnífiques fotos en colors d'altres països, i aquelles imatges televisives de gent satisfeta per la incineració. Però res no s'havia dit de l'oposició ciutadana i sanitària que hi havia contra elles, de la contaminació lenta i assegurada que representaven, de les malalties que a llarg termini havien d'arribar. Ningú no parlava que a Suècia està prohibit el paper clorat, a Dinamarca les llaunes d'alumini de begudes i a Àustria l'any 1995 estrien prohibides les botelles de plàstic d'aigües i begudes minerals. Tampoc es deia que a Alemanya moltes cendres són tirades dins mines de sal o duites a països del tercer món.

Ningú no feia esment d'aquella informació de l'Organització Mundial de la Salut, que anunciava que l'any 2.000 -tan enfora i tan aprop- una de cada tres persones a Europa tendria càncer. I és clar, les incineradores no en tenien cap culpa.

El dia 3 de novembre del 1994 les campanes tocaren a mort. El Parlament Balear va rebutjar, gràcies al PP, PSOE, i UM, la Iniciativa Legislativa Popular per a prohibir la incineració. Els polítics, elegits pel poble, en nom del poble, varen votar contra el poble. I Son Reus es va convertir en el vaixell insígnia d'uns empresaris, que van formar una associació per a promoure la incineració arreu de l'Estat. Però no a Menorca: és massa petita.

Tot recordant unes paraules de Guillem Forteza:

*Els fets històrics no són més que la manifestació de la voluntat dels pobles en cada moment de llur existència com a tals pobles. Quan la voluntat d'un poble es realitza, aquest poble viu en pau o en guerra. Quan no es realitza és que el poble es mort.*

Recordin, senyores i senyors del Parlament Balear, que els animals i les persones no

poden respirar l'aire que surt del fumeral de les incineradores, i que damunt les cendres no hi poden créixer flors, ni alzines, ni oliveres.

Recordin, senyores i senyors diputats del Parlament Balear:

**vèncer no és convèncer.**

Mallorca, 3 de novembre del 1994.

**Carles Amengual i Vicens**

Metge-Biòleg

Portaveu

**SANITARIS CONTRA**

**LA INCINERACIÓ**

DNI N° 42.960.851

Col·legi Oficial de Metges de  
Balears n° 2.381



# LA CONSUETA DEL MONESTIR DE SAN BARTOMEU D'INCA

Tota la vida comunitària demana una manera de poder viure i fer perquè aquelles persones que habiten baix d'un mateix sostre puguin experimentar com la seva vida en comú multiplica llurs esforços i així mentre uns fan unes feines, altres es poden dedicar a unes altres, i sem-

pre i en tot qui en surt avantatjat és la comunitat i cada un dels seus membres. Això en termes tècnics es diuen "Constitucions" i el nostre Monestir de San Bartomeu sempre s'ha regit per la Regla de Sant Agustí, com ens ho recorden aquestes paraules de l'acte de professió de Sor Clara Andreu:

"i promet obediència... i promet de viure sens propi en castedat segons la Regla de Nostre pare Sant Agustí".

Malgrat Sant Agustí no haguera estat mai monjo, ni haguera viscut mai en cap Monestir, deixà un grapat de fites, prou apreciades per l'Església, de les quals nasqué la dita Regla de Sant Agustí.

Aquestes fites es troben en:

- La carta a la seva germana i al grup de dones que vivia amb ella.
- Sermó sobre la vida i costums dels

en las Solemnes, en los dias de fiesta, y en las Santas Semidobles, siempre en la misa conventual cremaran duas candelas, y en las otras misas privadas cremaran duas candelas, o a lo menos una. En las veyras y Matinas de los dias feriales solamente cremara una candela devante del altar; y en las festas simples, y solemnes, y en los Domingos, y en las festas semidobles cremaran duas candelas. A las Completas, y a la antiphona de la Virgen Maria, que se canta al vltimo de las Completas siempre cremaran duas candelas devante del altar. En las festas dobles cremaran quatro candelas devante del altar asi en la Misa como en las duas veyras, y en las Matinas: Pero en las Completas solamente cremaran duas, y la Maitia devante del altar siempre ha de estar encendida.

En lo dia de la cena, divendres y dias de sequente se han de posar quinze candelas en algun candelero proporcionat per aixo devante lo altar mayor, y se han de encendre todas quinze antes de las Matinas, y se comenyan a la hora antes

antes de veyras de Completas, y al fi de cada Psalm se ha de apagar una candela, una vez cada de una parte, y laltre vez cada de laltre parte per alguna persona per dit efecte afernada. Y la vltima candela la amagaran, quant se comenya la antiphona de Bona Noche. En la benedicio del vino pasqual se guardara lo que contingat en lo Misa. Y se ha de encendre a las Matinas, a la Misa, y a las veyras del dia de la Resurreccio del Señor, y per toda la semana finy el diasapte a las veyras, a las quals no se encienden. També se ha de encendre en las festas dobles, y semidobles, y en los Domingos finy a la Ascensio tant solamente en las Misas conventuales. Y en la Ascensio del Señor se ha de encendre a las primeras veyras, a las Completas, a las Matinas, a Prima, a terciu, a la Misa, y a Sexta. Y acabada Sexta se ha de llevar de la Iglesia. Y se ha de notar, q la lucerna ha de tenir cuidado de provehir al chor de llum, y la Hecdommendaria, siempre que sera menester.



clergues (sermó N° 355).

- Sermó sobre el salm 132 (N° 356 de la seva obra).

- L'exemple que fou sa vida escrita per son deixeble Posidi.

Aquest material fou estructurat en 12 capítols: De la caritat a Déu i al proïsme; de la humilitat; de l'oració i l'ofici diví; de l'hàbit i de la modèstia; de la correcció fraterna; de la pobresa; de l'obediència al superior; de l'observància i estudi d'aquesta regla.

L'ordre Jerònima encarrilà tot aquest potencial humà i espiritual

mitjançant la Regla que Fra Pere de Córdova donà l'any 1471, dividida en 24 capítols, però que sempre han d'anar i han anat amb una "Consuetat", o sigui un aplec de costums que s'observen a cada Monestir.

La Consuetat que ara jo vos vull presentar és de 1.696, del temps del Priorat de l'inquera Sor Petronil·la Llompart, i penso i d'aquí ve l'interès que poso en aquest estudi, que en aquests costums hi ha l'ànima de la Mare Vicària (1625-1628) Sor Clara Andreu i que la seva presència en el Monestir era força

significativa a 1.696 ens ho diu clarament el fet que la segona sepultura de Sor Clara, a la qual s'hi posà l'epitafi que encara ara fa de peanya al sepulcre actual, és de 1.702.

És un manuscrit de 133 planes de 20,5 per 14,5 escrit en un paper de fil bastant finet en el qual s'hi emprà tinta de dos colors: vermella i negra, té els següents capítols:

01.- Capítol primer en que manera se ha de tocar la campana per tot lo any.

02.- Capítol segon, quan les Monges deuen estar inclinades, i quan agenollades, i quan deuen estar girades a l'altar, i quan deuen estar girades les cares unes a les altres.

03.- Capítol tercer, quan les Monges en el Chor han de estar assentades, i quan hen de estar en peus.

04.- Capítol quart, Quan les Monges se han de agenollar.

05.- Capítol quint. Quan les Monges se han de inclinar.

06.- Capítol VI. Dels costums que han de guardar en el Chor.

07.- Capítol VII. De la Regidora del cant i del ofici de la cantora.

08.- Capítol VIII. Del ofici de les versiculàries.

09.- Capítol VIII. De les lliçons i benediccions i responsoris de Matines.

10.- Capítol X. Qualls i quantes són les festes dobles majors, i de les festes Provincials.

11.- Capítol XI. De les candeles que han de cremar en les Misses i en el Chor.

12.- Capítol XII. Dels dies en los quals se ha de fer processó, i del





modo que se ha de fer, i de les lletanies.

13.- Capítol XIII. Quan se ha de dir *Fidelium animae*, i de les antiphones de la benaventurada Verge Maria que se han de dir després de les hores, i com se ha de tocar a la Ave Maria.

14.- Capítol XIII. Com se han de aparellar los altars en los dies ferials i en les festes.

15.- Capítol XV. Com se ha de donar aigua beneïta los Diumenges.

16.- Capítol XVI. Com se ha de cantar el gradual, el tracto, i el Alleluia, i la prosa.

17.- Capítol XVII. Com se ha de reservar ekl cos de Christo sacramentat, i del modo que han de combrigar en certs dies del any.

18.- Capítol XVIII. De algunes coses particulars que se fan en la Quaresma.

18.- Capítol XVIII. Com se han de portar les Monges al Dijous de la Cena, i divendres Sant en la Missa i i en el Mandato.

19.- Capítol XX. De la Refecció.

20.- Capítol XXI. De la collació, i de la oració de la Quaresma.

21.- Capítol XXII. De la qui ha de corregir les lliçons en el Chor i en la taula.

23.- Capítol XXIII. Del capítol de les culpes i de la lliçó dels diumenges i de les festes.

24.- Capítol XXIII. Com han de ser rebudes les Novícies i com se les ha de donar l hàbit.

25.- Capítol XXV. Com han de ser instruides les Novícies en la Religió per la sua Mestre.

26.- Capítol XXVI. Com han de fer

professió les Novícies.

27.- Capítol XXVII. Del dormidor i de les hores de les Monges llegues, i de les Donades.

28.- Capítol XXVIII. De differentes costums circa lo offici divino.

29.- Capítol XXVIII. Del modo en que serà entronitzada la Priora electa.

30.- Capítol XXX. De la confirmació de la Priora.

31.- Capítol XXXI. De lo que se ha de fer quan alguna monja morirà.

32.- Capítol XXXII. Com se han de escriure la taula dels officis.

Potser sigui interessant veure un capítol, suposem el desè que parla de les Festes, diu així.

Les festes dobles majors són les següents: Sant Andreu Apòstol la Nativitat del Senyor, el dia octau que es la Circumcisió, la Epiphania del Senyor, la Purificació de nostra Senyora, Sant Benet abat del Senyor, la Anunciació, la Resurrecció del Senyor, la Ascensió, el dia de Pentecostés, el diumenge de la Trinitat, el dia del Corpus, la Translació de nostro Pare Sant Hieroni, la Nativitat de Sant Joan Baptista, la festa dels Apòstols Sant Pere i Sant Pau, Sant Jaume Apòstol, la Transfiguració del Senyor, Sant Llorenç, la Assumció de nostra Senyora, el dia de Sant Barthomeu Apòstol, el dia de Sant Agustí, la Nativitat de nostra senyora, la festa de Sant Lluch, perquè en tal dia nostra ordre fonch reformada, en el qual dia reberen lo hàbit les Monges de aquest Monestir de Santa Martha en lo any mil quatrecents setanta, la

feita de Tots Sants. En estes festivitats la Priora ha de fer lo offici de Hebdomadària a les Vespres, i a les Matines, i dirà les oracions a Vespres i a Matines tenint lo Roquet vestit.

Sempre que la Priora serà en el Chor, en les Completes dirà el vers *Auditorium nostrum in nomine Domini* i farà la confessió, i al fi de les Completes donarà la benedicció, senyant-se una vegada amb lo senyal de la creu i també dirà *Auditorium nostrum*. També farà la confessió a la Prima, quan se haurà de fer. Al últim de la preciosa dirà *Auditorium nostrum*, i tot lo que se segueix fins el *Fidelium animae* lo qual ella ha de dir, i quan diu *Dominus nos benedicat*, ha de fer el senyal de la Creu. Quan la Priora no és en el Chor, la Vicària farà les coses sobredites, i si no està la Vicària, les farà la Hebdomadària. Mentre que la Priora, o, les monges fan la confessió així a Prima, com a Completes, a tot lo Confiteor Deo han de estar inclinades profundament, i se pegaran tres vegades als pits quan diuen *mea culpa* i la Priora, o, la Vicària, o, la Hebdomària farà el senyal mde la Creu quan dirà: *Indulgentiam & absolutionem*.

Així acaba aquest capítol que pens ens haurà deixat veure un poc més la vida d'aquest Monestir a la fi del segle XVII.

**Pere Fiol i Tornila.**



## ENHORABONA

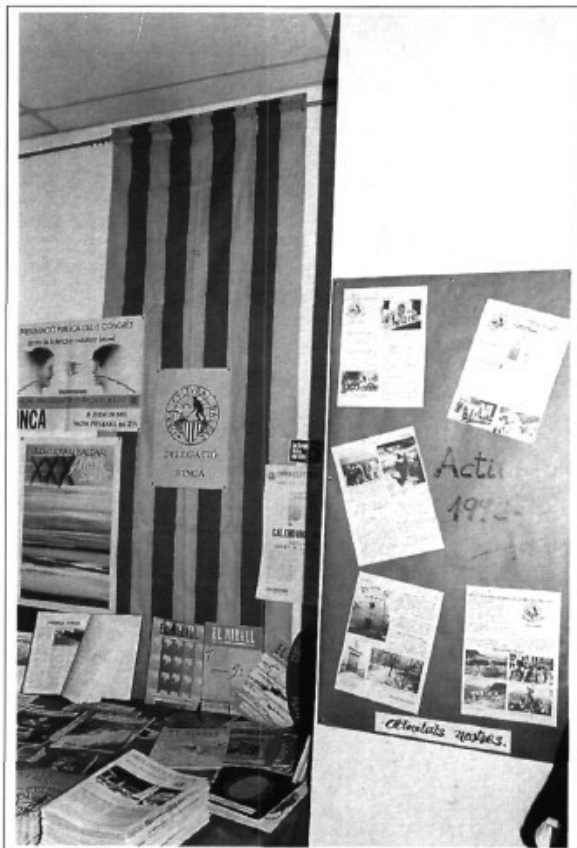
**G**airebé dotze anys després de la seva fundació, a les darreries del franquisme, s'instal·la a Inca l'Obra Cultural Balear. Des de llavors ha maldat per fomentar i difondre la llengua pròpia dels mallorquins, perquè els illencs apreiem allò que és nostre, sense provincianismes ni ridículs xovinismes, però també sense renúncies ni complexes davant ningú, amb vera estima al propi país.

Certament s'ha fet molta de feina. De fet, molts dels trets de la Mallorca contemporània no es poden entendre sense l'OCB. Però encara resta molt. A la indiferència de molts conciutadans i conciutadanes s'hi suma l'avversió militant d'un sector de la població, per ventura petit, però molt influent, i que últimament està redoblant els seus atacs, especialment a la nostra llengua (veritable pilar de la nostra cultura, i per tant, del nostre ésser com a poble) per mirar de substituir-la, en tots els àmbits i com més aviat millor, per la llengua castellana; cercant a més un clima de crispació social, denunciant bubotes d'imposicions i d'intoleràncies. Una actitud preocupant per a la mateixa convivència que, incomprensiblement, fins i tot és recolzada per postures del nostre govern (no en parlem del govern de l'Estat).

Efectivament hem avançat molt, d'una llengua prohibida i perseguida, hem assolit l'estatus

de llengua tolerada, fins i tot en algun punt reconeguda, però de cap manera una llengua normal, oficial en el seu territori, i com a tal usada en tots els àmbits de la vida quotidiana i en especial a les institucions democràtiques, les quals, a més, han de potenciar el seu coneixement i ús, com fan tots els països del món amb les seves llengües (i molt especialment si tenen pocs milions de parlants).

La importància de l'amor a la pròpia cultura no és sols pels plaers artístics que ens pot reportar ni per un simple goig patriòtic. Les conseqüències de l'autoorgull d'un poble, satisfet de ser qui és, ni millor ni pitjor, però ell mateix, o les de l'autoodi, renunciant a si mateix, empegueint-se de la llengua dels padrins, de la seva tradició, tenen repercussió en l'esperit de la comunitat, en el seu estat d'ànim. Cal un cert orgull per ser creador, dinàmic, eficaç, per enfrontar-se amb garanties als reptes de l'esdevenidor, amb confiança. L'amor a la cultura nodreix el gust per la vida, la felicitat dels individus, i per les ganes i la il·lusió de millorar. Si aquest reconeixement es dirigeix, naturalment sense reduir-s'hi, a la pròpia cultura, aleshores l'energia genera-



da servirà per aixecar el propi país i millorar el seu benestar en tots els aspectes.

Enhorabona doncs per aquests vint anys de tasca cultural i cívica, en la noble lluita per recobrar la llengua catalana i el treball constant per fer-la esdevenir normal. Desitgem a l'OCB que compleixi molts d'anys, però que pus mai torni a ser tan necessària com ara.

**Antoni Alorda Vilarrubias**



## L'OBRA OBERTA A TOTHOM

**A**mb l'oportunitat que se'm dona aquí i ara per participar d'una manera molt modesta al vintè aniversari de l'Obra Cultural Balear a Inca, vull donar les gràcies a tots els que han fet possible que aquesta entitat difusora de la nostra cultura, costums i tradicions, hagi perdurat durant tants d'anys, i fer-les extensives als que em donaren l'oportunitat de participar-hi en un projecte tan engrescador.

Ara fa uns quants anys el que escriu aquestes retxes va començar la seva participació a la delegació de l'Obra a la ciutat inquera, i que just per aquestes dates commemora un aniversari tan assenyalat.

Un període llarg d'existència que pens diu molt a favor d'una tasca realitzada, sens dubte, en dedicació, fermesa, i sobretot molta d'il·lusió, i que hom creu que aquesta Obra té molt que dir en un futur.

Em va complaure molt profundament, ho dic com m'ho sent, la cridada del bo Antoni Armengol, president aleshores, per col·laborar activament a un projecte de nova creació, Inca Revista, la publicació de divulgació de la nostra entitat, que teniu a les vostres mans. Ho reconec públicament, em va satisfer que es pensés en mi, per a donar unes pinzellades esportives a la revista, després d'uns anys desenvolupant una tasca

periodística a Última Hora.

Com no podia ser d'altra manera, em sentia pare d'una criatura que en forma de publicació sortia al carrer, per potenciar la nostra llengua, juntament amb molts d'altres. En queden d'aquells temps molts i bons records.

Al finalitzar aquest mandat del benvolgut Antoni, s'inicia una nova etapa que va fer sentir a més d'un deixat de banda, a pesar que s'ha d'admetre que es volgués donar a l'entitat i a la revista un nou enfocament més o menys encertat.

Un canvi de tarannà ha

sofert aquesta delegació cultural inquera baix el mandat de na Mercè Puig, que sens dubte és la línia a seguir, la d'aglutinar idees i forces, el que Inca i l'Obra han de menester i es mereixen.

L'Obra oberta a tothom, i això implica que no hi ha d'haver cap tipus de marginació per les seves opinions i creences, a l'hora de col·laborar tan activament com passivament, i aquesta norma ha de ser la saba que empenyi l'entitat cap a celebrar molts més vint aniversaris com aquest.

Molts d'anys.

Pere Castelló i Bergas



# JA FA VINT ANYS

“Ara que tinc vint anys, ara que encara tinc força...” cantàvem a l'hora. Fa quasi vint anys que tinc vint anys i el pas del temps em permet la recordança.

Érem joves, molt joves. Recordar temps d'antany no és gaire fàcil i més per a qui té una forta memòria esborradora. Un important devenir diari ple de fets, circumstàncies, motius, actuacions... fa que els records que hom arriba a esbrinar quedin difosos dins la llunyania del temps.

Teníem quasi vint anys. Una xifra màgica. Eren altres temps. Uns temps molt diferents als actuals i que no suporten la més mínima comparació. Teníem vint anys deia i supòs que unes ganes loques de viure, de ser lliures.

Llibertat en uns moments difícils. Corrien els darrers anys del General. Franco enfilava els últims batecs. La vida en aquest país no era fàcil. Tampoc ho era a la nostra ciutat.

Un grup d'amics, de com-

panys, que amb el temps tots férem la nostra vida i avui tan sols ens escometem de molt tard en tard; amb els cabells que grisegen i amb qualche malaltia que ens enrevolta; un grup de companys, érem, que sentírem la necessitat de lluitar, de fer-ne alguna cosa per a rompre amb la monotonia diària d'un temps i d'un lloc configurats de tristesa.

Férem arribar a Inca Obra Cultural Balear. Defen-sàvem la llengua?, la cultura?, la llibertat?, què defensàvem?. Crec que un poc tot.

Formats en una cultura castellanòfila parlàvem la nostra llengua però no en sabíem els trets més elementals. La nostra història, la nostra geografia, la nostra cultura apareixien als texts de la mateixa forma que ho podien fer les referents a les Canàries, per a dir-ne un exemple.

Érem tebis però aspiràvem a no ésser-ho. Volíem, què volíem?. La resposta, des de la perspectiva de quatre lustres, seria que volíem canviar el sistema. Però no és això el que volen fer sempre els joves en un moment determinat de les seves vides?

Devíem ésser un grup de gent engrescada i engrescadora. Nosaltres fórem els qui a la nostra ciutat organitzàrem els primers viatges d'estudis; primer, gràcies a Alfonso Reina del col·legi Santo Tomás de

Aquino i després a les figures dels professors entre d'altres, de l'Institut, Lluïa Llompart, Lluís Sanmartin i Joan Lacomba. Organitzàrem les primeres “galas juveniles”. Inclús ens prohibiren algunes que haguérem d'anar a realitzar a Sa Pobla.

Sorgí el cine club i també l'OBRA. A través d'aquesta entitat organitzàvem recitals de la nova cançó. Actuaven aleshores dos joves inquers: Bernat Forteza i Tomeu Ramis.

Obtenir els permisos no era fàcil. Existia censura. Les cançons havien d'ésser presentades davant “gobierno civil” i després passaven o no. El cantant, tot i que s'exposava a una multa, feia o no feia cas als censors.

Com que alguna vegada no demanàvem permís, el recital era suspès i ja teníem motiu per a la protesta. En una d'aquestes ocasions ens feren anar al quarter de la guàrdia civil, llavors situat a una cantonada de la plaça del General Sanjurjo, avui Es Blanquer, en un edifici ara en runes.

Hi havia un sergent amb el clàssic bigoti que alguns recordaran perquè solia tenir molts d'enfrontaments al camp del Constància, en una època en què el club d'Inca feia un bon paper i la gent anava al futbol; que ens foté una bronca i una escridassada que la degueren sentir de l'altre cap de la ciutat,

mentrestant el caporal feia el paper d'home bo i ens aconsellava alguna cosa com que havíem de complir amb la legalitat existent i sobretot ésser bons al·lots i no crear problemes.

El recital, per si ho voleu saber, estava programat al Novedades i crec que havia de cantar en Tomeu Ramis. Evidentment no es celebrà.

Són anècdotes però que per a les noves generacions poden servir de notícia d'un temps i d'una gent. D'un temps i d'una gent de fa vint anys.

Passà el temps i cada un de nosaltres continuà la seva vida. L'Obra ha seguit. Conti-

nua viva, encara que amb alts i baixos, i a una ciutat com Inca això no és gens fàcil. Vos ho ben assegurat.

D'aquells joves, alguns hi continuam lligats, altres n'estan ben lluny. Es el fruit de la pròpia vida, de la pròpia evolució de les persones.

Ara m'arriben noves de la presència d'un bon grapat de joves que treballen per a l'Obra. Em satisfà molt la notícia. Voldria encoratjar-los a seguir endavant, a continuar amb la seva feina perquè l'entitat pugui continuar almenys altres vint anys.

Són aquests joves, la força, l'alegria i l'esperit de

lluïta de la societat inquera, com pens que nosaltres ho fórem a mitjans dels setanta.

Ara ens queda el record, no un record de tristesa i de nostàlgia. Ens queda el record i la perspectiva d'una juvenesa inquieta ara que ja gaudim d'una certa maduresa.

"...encara tinc força..." continuava la lletra que encara és ben viva i pens que ho seguirà essent.

Una abraçada. Salut

**Jaume Soler i Capó.**

Tardor 1994.





# S E R E N A T E S

**E**l batec del cor pausat, la respiració profunda i tranquil·la és que sense adonar-me'n he entrat al món del somni per recuperar-me després d'un dia de treball.

Tot sembla tranquil, de cop un aldarull de crits i rialles em trasllada a la realitat, seran sis, set o més tots plegats barrejant una polifonia vocal d'allò més estrident i desafinat, i a un volum capaç de despertar les pedres, "Clavelitos, clavelitos de mi corazón." No sé perquè vaig deduir que era aquesta cançó, perquè de veritat que no s'hi semblava gens. I el pitjor de tot és que cada quart d'hora es repetia el mateix numeret. Bunyols! Un poal d'aigua els hagués donat. De tant en tant i per variar una trompeta estrident me desvetllava tocant "Tengo un tractor ama-

rillo" Menys mal que han canviat de disc. I és que allò de cantar delicadament a l'enamorada ha desaparegut. Serà que romanticisme és sinònim de cursileria.

El cas és fer renou, i com més col·locat, millor.

Que hi farem?

Molts d'anys, bé si convé.

**Miquel Gual**



# INCA I L'OBRA CULTURAL BALEAR

**S**empre que s'arriba a un aniversari rodó sembla pertinent fer memòria del passat. Però si l'aniversari és el de la delegació de l'Obra Cultural Balear a Inca això no em basta.

D'una banda he de reconèixer que, tot i ser-ne soci de fa molt de temps, no tenc la millor perspectiva per avaluar les seves activitats; n'hi haurà qui ho faran amb informacions fidedignes i criteri ajustat.

D'altra, l'Obra Cultural Balear és encara, més que una simple institució amb finalitats culturals. És -entre d'altres- una expressió de la lliure voluntat d'un poble -el nostre- que no s'ha rendit davant del poder espanyol; ni en el passat, quan s'usava la simple força bruta ni actualment, en que s'empra la sibil·lina pressió d'un "així estan les coses" com que dir: a veure qui les redreça sense violències ni imposicions.

És d'aquest punt de vista que m'agrada parlar

de l'Obra Cultural Balear i, per tant, de la seva tasca en el present i del seu mirar de cara al futur.

L'arribada de la Llengua Catalana als mitjans de

moda), il·lustren que l'Obra Cultural Balear, més enllà del simple tòpic del folklorisme pagès, fa, i ha de fer, una labor essencial per a tots nosaltres.

Tant de bo poguem celebrar molts més aniversaris de la delegació d'Inca i, tant de bo, que arribem al dia que ho poguem fer sense aquestes referències redundants a una situació político-social esterilitzadora per a la cultura pròpia del nostre poble.

Mentrestant si hem de parlar d'Art o de Ciència ho haurem de fer els dies feiners. El luxe de les nostres celebracions és ara per ara, dir, un cop i un altre, que som mallorquins però ens agrada viure de ple en el món. Que la nostra cultura no té límits però té fonaments. Que ens agrada entendre i parlar com més idiomes millor -perquè això ens permet saber més- però que el nostre és la Llengua Catalana.

**Bernat Munar Estrany**



Comunicació (en revistes locals com és ara la nostra, però també amb la recepció de TV), l'ensenyament de la Llengua Catalana amb cursos per a persones adultes i l'activisme social a favor de mallorquins autèntics com Josep Maria Llompart o contra els despistats o venuts (l'actual conseller de Cultura és l'exemple de



## JO VINC D'UN SILENCI

**E**n ocasions, i avui més que mai, es resisteix a sortir la primera frase. Però, que puc afegir jo?. Com diuen que la inspiració només arriba treballant, faig el propòsit d'omplir el foli, enfilant les paraules una per una, i procurant no perdre el fil.

La Delegació a Inca de l'Obra Cultural Balear celebra vint anys a la nostra ciutat. Pensant en això em vengué a la memòria la cançó "...que es un soplo de vida,/ que veinte años no es nada..." Mes, sí són importants per una Entitat que sobreviu per amor a l'art i la cultura. Això ho saben cert les persones que feren possible que l'OCB arribàs a Inca en unes

circumstàncies històriques que tots coneixem.

Encoratjats pel "Siau qui sou" del poeta mallorquí, l'OCB ha impulsat sempre la nostra identitat com a poble, les nostres tradicions, i la nostra llengua: el català de Mallorca.

L'OCB va ser, en gran mesura, l'única entitat que donava cursets de català - l'assignatura pendent de la meva generació-. Així i tot, no podem oblidar que malgrat ser en una llengua externa, tenia la màgia de la paraula impresa; hi aprenguérem en el castellà les primeres lletres, les primeres oracions i la majoria de les cançons. Però, sobretot, hi aprenguérem a llegir; llegint, aprenguérem a estimar la lectura, i més tard, quan coneguérem als nostres poetes, naturalment que estimàrem la nostra poesia...

Qui no recorda la traducció del Pi més famós de Mallorca? "Hay en mi tierra un árbol que el corazón venera;/de cedro es su ramaje, de césped su verdor..." Idò, així llegíem el poeta pollencí, si és que el llegíem!. Aleshores, els llibres de text no solien incloure la

poesia vibrant dels grans poetes; record una poesia convencional i artificiosa, que en lloc d'estimular els joves, ens la feien avorrir.

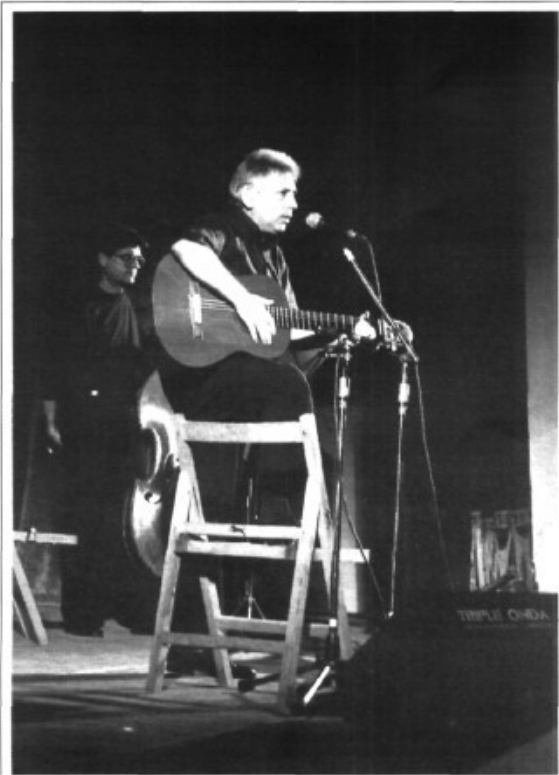
I arribà Raimon, com un fibló de vent fresc "Jo vinc d'un silenci/ que no és resignat, d'on comença l'horta / i acaba el secà, / d'esforç i blasfèmia/ perquè tot va mal / qui perd els orígens / Per identitat."

Per aquesta generació, i les que han patit la incultura de la pròpia llengua, deman una especial indulgència, sabent que no ens podreu absoldre si no hem posat de la nostra part.

El disseny de Costa i Llobera m'ha servit de base per aquest article. En la meva opinió, per ésser qui som, és essencial, entre altres coses, comunicar-nos en la nostra llengua. Que encara n'hi ha que posen barreres en lloc de ponts.

Gràcies a l'OCB i a la gent de la Delegació que està fent Inca Revista, jo he pogut estar avui entre persones tan rellevants per Inca i per l'Obra, i que amb aquest especial, han donat gruix i esplendor a la publicació; d'ordinari, magreta i senzilla, però entranyablement nostra. Per molts d'anys!

**Catalina Amer**





## UN FILL?

**F**ou pel mes d'Abril en què l'anàlisi ho confirmà, la paraula "positiu" compareixia al full com un enorme ventall obert cap al futur, per tant semblava cert que dins meu creixia quelcom encara minúscul, lluitant amb cada batec per guanyar terreny, la força constant d'un ínfim corpuscle sobrepassant obstacles en un món obscur d'on extreure l'aliment i adaptar-se amb rotunda precisió als mars interns -temibles- que a l'hora acollien i sacsejaven.

Navegar, mantenir el pas, sense cap més Nord que seguir endavant, instant rera instant per a no encallar i sucumbir prematurament. Tan endeble el viatger encara, però ja tan cert. N'hauríem d'aprendre -pensava- d'aquest coratge ancestral, puntualment repetit per tot arreu que condueix en definitiva a l'existència, d'aquest anar escurçant circumstàncies i adversitats amb el ritme pre-

cís d'un alè que no detura. Un clam que resisteix amb força constant en el seu petit habitatge des d'on les reduïdes dimensions no representen cap condició inferior, ans el contrari, un motiu per anar més enllà i encabir-se en la vida desafiant. Llàstima que una vegada incorporats al món amb el primer plor ja només sigui qüestió de temps el fet de ralentir l'esforç, convertit en una opció mínima compartida amb massa freqüència per una majoria de gent que desisteix en mans d'una societat còmoda amb la

renúncia més o menys incorporada de moure's i fer, fins i tot de veure tanta realitat devastada. Arribats a aquest punt he de concloure que una de les sensacions més fortes que em produïa la futura maternitat era la d'una necessitat d'activisme intens convocat ja per la pulsació irrefrenable d'un petit cor dins meu. Tota la resta constituïen elucubracions sense gaire més importància.

Però tot era/és tan imprecís encara i en el futur sempre l'interrogant dibuixat.





Tanmateix era necessari pensar, també en l'embaràs només com una possibilitat, la certesa de la qual com tantes altres, podia malaguanyar-se. Millor era no fer-se il·lusions i anar fent el nostre camí, cada un de nosaltres dos, dins el mateix cos i sense pensar-hi gaire.

L'aparentat oblit de la situació davant de la gent resultava agradable i fins i tot divertit, sobretot tenint en compte les converses aclaparadores de familiars i amics, donant consells, demanant per sexes i noms contínuament, atorgant opinions i llistes d'adquisicions a fer... que si una marca, que si l'altra. Cada instant del dia oferia el mateix discurs: Començava a fer-se feixuc l'embat de tanta paraula i en lloc d'apropar-me, m'allunyava de l'íntim goig talment una xarxa sorollosa que transgredia el nostre recer senzill i silent, tan poc necessitat de quimeres alienes. Davant de la cridanera situació, he de reconèixer que respondre amb una dosi de desinterès, placidesa i certa despreocupació constituïa tota una satisfacció personal que tallava en sec l'intercanvi deixant de banda la intromissió.

Però el nou estat es compartia amb molts altres

episodis contradictoris, definint una espera ambivalent on plaers, temors i dubtes s'arreglegaven. Un ésser arrapat a les parets internes del cos que modificava al seu aire les constants físiques que compartíem i que fins poc abans s'havien mantingut en uns marges coneguts de seguretat. De sobte s'iniciava un ritual inesperat de canvis no reconeguts com a propis, amb la sorpresa de reaccions fisiològiques desacostumades que, contràriament a tot el temps viscut abans, ara em caracteritzaven i formaven part de mi, sense cap avís. A voltes ja ni tan sols em reconeixia i quelcom es revelava degut a la usurpació de terreny que tenia lloc d'una manera tan desconsiderada. Era amb mi o en contra meu que el nou ésser es demarcava?. Es tractava potser d'una criatura estranya que jugava a interferir en el benestar de l'allotjament cedit?. Però ben aviat s'esvalotaven els foscos pensaments, això sí, amb un tint de culpabilitat que més dubtes creava al voltant de tota la successió de fets.

Mentrestant l'indefugible progressió es manté i amb la proximitat de l'objectiu la por es fa alhora també més ferma. Un ritme incessant perillarà ara més?. Sobreviure

amb tan poca cosa, sense deturar-se ni un sol moment, és sens dubte en aquestes coordenades on la més ampla voluntat neix. I la nostra societat a l'altra banda, capbussada en l'excés i ensinistrada en reduir la força. El consumisme, les modes, ja planegen fins i tot per sobre el qui han de venir. Un dels nombrosos títols de la pel·lícula podria ser: "El naixement d'un fill o com aprofitar-se econòmicament dels somnis": catàlegs, publicitat, assessoraments mèdics tendenciosos, llistes d'artilugis sofisticats, objectes per un mes, per un dia... Les urpes ja estan disposades damunt de la criatura treballant-li el futur on ben segur s'ennuegarà en un gran devesall d'elements i joguines cares que de mica en mica perdran interès. De cop i volta haurà minvat tant la capacitat d'esforç que ja estarà a punt de ser engolida en la cursa desproporcionada d'una societat que mai en té prou. Se li acabarà la força? o la sabrà mantenir, sense encallar en l'entramat que ja sotja?...

La mare ha recercat pels armaris aquella roba tan menuda que cosia pels fills: faldons, bolquers... perquè no podia comprar-ne gaire. Les bugades a l'hivern, el bressol

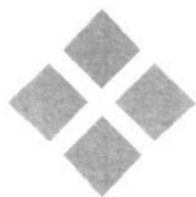


inexistent perquè el llet amb molta cura disposava. La primera estufa -de butà- que fou la màxima adquisició. Cap més llet que la seva, i del pit a la cullera fora biberó. I les poques coses que amb l'amor es transformaven en tot el que havíem de mester, sense mancar res, malgrat l'ull trist de la butxaca. I sent una certa enveja d'aquell temps, amb el temor de què tant d'objecte no ens sentir-hi clar demà, quan arribi el dia que vendràs per obrir-te al teu propi futur fent camí cap a nous dies.

El batec silent segueix impertorbable en el limitat ventre que t'acull. Ja no cal esperar gaire, pots obrir els ulls en un món obscur; també pots moure't en el mínim espai que et reté. Mes enllà la llum t'espera, t'acarona i grans espais s'estenen perquè caminis el desig. També hi ha les ombres, mes maquillades que mai, de les que moltes vegades, n'hauràs d'aprendre a sorgir. Però per damunt de tot tendràs el teu voler per anar sempre més enllà, fent bategar l'alè màgic de qui

transforma, talment un joc malabar amb l'intent de navegar desafiant el que pertoca.

**Aina Ferrer Torrens**







## SA POTA DEL REI, UN ESPAI DE LLEGENDA QUE ENS CAL RECUPERAR

### Sa llenegada des cavall del Rei en Jaume

Darrera es convent de ses Monges d'Inca, a sa "costa des molins", surt una timba a flor de terra i fa una regata, una espècie d'arregussai.

Diuen que va ser el rei en Jaume, com perseguia es moros per esvair-los de Mallorca, un dia era dalt es Puig Major, i los me veu devers Inca.

¿I què fa ell tot d'una? Pega esclafit i esperonada an es cavall, i es cavall llongo, i se tirà just damunt aquella timba.

Es cavall llenega d'una pota, i tant fort aferrava, que va fer aquella llenegada, aquell arregussai, que encara s'hi veu ben senyat i ben coneixedor. An es moros al punt los hagué assolit, i els bocins més grossos que en deixà foren ses oreies.

Ell no s'hi posava per poc, no, aquell Rei. Ni se'n porien riure gens.

Amb aquestes paraules reproduceix mossèn Alcover al seu famós aplec de Rondaies Mallorquines (tom V, pp. 106-107) la llegenda que explica l'origen i el sentit d'una encletxa a una roca que hi ha a la part alta de la nostra ciutat. Tots els pobles necessiten els seus herois, personatges que la tradició vesteix amb un enfilall d'històries prodigioses, de llegendes i de tradicions que els converteixen en símbols. A la nostra cultura el cas més clar i il·lustratiu d'aquest procés de mitificació

és, sens dubte, la figura del rei Jaume I. Des de Perpinyà a València i de l'Aragó fins a les Illes, el nostre país està brufat d'indrets on perviuen els records de les seves gestes, generalment són històries que ressalten el seu valor com a guerrer i conqueridor, però també la senzillesa i humanitat que transpuja en la vida quotidiana, des de curar un company ferit fins a conformar-se amb una cabeça d'all per dinar.

Sovint s'ha dit que la tradició oral - les rondalles, les cançons, els acudits, etc... - reflecteixen i conformen l'ànima del poble que les crea i que les transmet. Es veritat que, en el fons, els relats populars d'arreu del món tenen un substrat comú i presenten grans semblances, però no és menys veritat que cada indret els assaona i vesteix segons el propi tarannà, segons la seva peculiar forma d'entendre la vida i d'explicar-la en paraules, les paraules que li són pròpies. Aquesta afirmació pren tot el seu sentit quan parlem de llegendes. Les llegendes es diferencien de la resta de relats

orals bàsicament en tres aspectes: presenten el relat com a verídric, estan localitzades en l'espai i/o en el temps i el protagonista està personalitzat. De la profunda imbricació entre espai geogràfic i l'arquetipus d'heroi forjat per la imaginació popular, refermada per un to de versemblança que confereix força i transcendència al relat, neix la configuració de la llegenda. Això és ben clar en el cas que ens ocupa:

-El relat és presentat com a verídric, com un fet històric, car se'n mostra una marca ben clara, la petjada sobre la roca.

-La història està situada en un

## RONDAIES MALLORQUINES

D'EN JORGE DES



TOM XIX

l'espai ben concret -se'ns diu on és la roca- i en el temps -quan el rei en Jaume lluitava contra els moros-, és a dir al s. XIII.

-El protagonista és un personatge històric, concret i determinat.

Les llegendes són una forma particular d'anostrament de la terra, del paisatge. Aquell espai on hem projectat l'ombra del nostre passat, sobre el qual hem desplegat la història passada pel sedàs de la imaginació i l'encanteri és més nostre que cap altre, és una forma més de vinculació ecològica amb el territori, tant com ho és conrar la terra fins que fruiti, coure el fang fins a fer-ne terrissa o construir un marge de pedra seca. En aquest sentit, són ben il·lustratives les paraules de Gabriel Janer Manila quan escriu:

A través de la llegenda assistim a una simbolització del paisatge: roques i camins, avencs i fontanes, cingles i torrents constitueixen la geografia concreta de les llegendes. Sobre aquests espais l'èpica popular ha acabat teixint-hi la història llegendaria; una història que es forneix pels camins de la ficció i l'encanteri, que reinterpreta i torna a combinar els elements que configuren la peripècia col·lectiva, els drames, les lluites quotidianes, els somnis del poble. En definitiva, una simbolització profundament vinculada a la natura: a la terra sobre la qual els herois han acabat deixant-hi testimoni del seu pas.

Inca no és un poble massa ric en llegendes, però la de la pota del Rei és bellíssima, està vinculada al personatge més cabdal de la nostra història col·lectiva i ha perviscut de generació en generació fins avui. Com podem consentir que un lloc com aquest estigui convertit en un femer? On és la nostra dignitat de poble que estima les seves tradicions? Com podem dur un extern a aquest lloc per contar-li la llegenda si la venerable petjada està colgada sota la brutícia? El Serral dels Molins és un indret privilegiat, seria un bon lloc de passeig, un redós de tranquil·litat, un espai adequat per acostumar els infants a conèixer i estimar el seu poble. Quan jo era petita -i quan ho eren els meus pares i els pares dels meus pares- la Pota del Rei era un lloc "clàssic" per anar a fer-hi berenades, ni massa a prop del poble, agradable i sense perills. Per què negar aquest espai als infants d'avui?

Cal una actuació decidida i que no sigui flor d'un dia ni únicament fruit de la bona voluntat d'un grup que algun com netegi la zona de desferres. És necessari que l'Ajuntament dediqui una partida pressupostària suficient per netejar, acondicionar i mantenir la Pota del Rei. Crec que no és tan car ni tan difícil: ajardinar l'indret, posar-hi una placa a on s'expliqui la llegenda, alguns bancs per poder seure i contemplar el panorama i, sobretot, un servei de manteni-

ment per tal que el lloc no torni a caure en la brutícia vergonyant en què es troba avui. A Campanet hi ha un exemple molt clar de recuperació d'un "territori de llegenda". El Pou d'en Gatell és una mostra ben interessant d'arquitectura popular -un pou i uns rentadors, on està situada una rondalla meravellosa titulada "Es corpet des Pou d'en Gatell". L'indret estava brut i deixat. Ara, fruit de la col·laboració entre l'Ajuntament i una fundació de Campanet, s'ha ajardinat l'entorn i s'ha restaurat la construcció. El que era un niu de rates és ara un redós emblemàtic del poble, un lloc agradable per arribar-hi tot fent una passejada.

Voldria que aquestes línies servissin per posar un altre cop sobre la taula aquest tema que ja han denunciat altres veus, que despertassin la consciència d'aquells que recorden la Pota del Rei com un espai de jocs, dels que creuen que els pobles són alguna cosa més que un enfilall de cases i carrers. Ens cal recuperar la Pota del Rei, és una baula més de la nostra història, una petita i modesta baula que ens ajuda -i ha d'ajudar els nostres fills- a lligar-nos al passat i projectar-nos vers el futur, perquè com diu l'estudiós francès Georges Jean -"Aquell poble que no té llegendes per contar als seus fills està condemnat a morir de fred."

**Caterina Valriu i Llinàs**

## FONETISME INQUER VULGARITZACIÓ

**F**onetisme! un nou mot - neologisme- propi de la ciència Lingüística, tal volta encara no ben conegut per tots els possibles lectors. És, clarament, un derivat del grec “phone” (fone). Recordem que la llengua grega emprà uns signes alfabètics distints dels nostres, els llatins. Aquell mot grec, “fone” significa so, veu. I són ben conegudes paraules com telèfon, gramòfon, composts on l'element final és reducció de fone. Curiosament, units el primer element de cadascun dels dos mots, es forma un nou grecisme, telegrama. I sense deixar encara de tot la llengua grega, fecunda mare proveïdora de tants dels nostres cultismes, fixem-nos que aquell “fone” també el portam en els nostres constipats hivernencs. Qui no està alguna vegada afònic? Qui no pateix afonia? Altra volta fone, amb el prefix a, que significa privació, en el nostre cas privació o simple obscuriment de la veu. Roman aclarit això de fonetisme? Esperam que sí.

Per tal d'evitar confusions als no versats en la matèria, declarem, ara ja, que cal no confondre el fonetisme amb l'ortografia, la pronunciació de les paraules amb la manera de representar-les per escrit. Dita pronunciació de les paraules, la fonètica, és molt diversa, d'acord amb les diverses regions i, de vegades, fins i tot entre pobles veïnats. L'ortografia, la manera de reproduir les paraules per escrit, segueix unes normes fixes, idèntiques en tots els dominis d'una modalitat lingüística.

Aclarit això de fonetisme, mes allò altre inquer?

Creim que es pot afirmar que la pronunciació inquera de nostre idioma no presenta particularitats remarcables. S'emeten les paraules, es parla com en la gran majoria de les poblacions de nostra illa. Es difícil distingir, per l'orella, si un és d'Inca, de Selva, Caimari, Campanet, Búger, Muro, Sa Pobla, Sancelles, etc.

Observau que, entre les viles citades, no hi figuren Lloseta ni Sineu, dues poblacions ben

propres d'Inca, perquè Lloseta (ensems amb Binissalem i Alaró) té la particularitat de pronunciar oberta l'e tònica que vosaltres, amb tota la restant població mallorquina, emeteu amb el característic so neutre, ni tancat ni obert.

Volem creure que ja romanen totalment superades les ultra-correccions que cometia el poble il·letrat, pronunciant poríssima (Can Poríssima), soperior (Pare Soperior), per puríssima, superior. Era freqüent, en aquesta ciutat, sentir anomenar Llobí, Llobiner, referint-se a la vila o a un fill de la vila veïnada.

Ignoram si a Inca, com fan a molts de pobles mallorquins, converteixen la o en u. Exemples: molí o mulí, comú o cumu? “Es Molins” o “Es Mulins”? “Això fa comú” o “Això fa cumú”?

Repetim-ho: parlam de fonetisme, no d'ortografia. En aquests darrers casos la forma ortogràficament correcta és la primera.

I com a final, i passant de la fonètica a la morfologia, vulgui ésser, tot fill d'Inca, inquer, no inquero igual que el de Muro, murer, no murero. No permeteu que el vostre toponímic consoni amb el castellanisme pandero, mot tan usat a Mallorca i que té connotacions poc favorables en algunes dites on hi entra aquell mot.

**Miquel Colom, T.O.R.**

Inca, octubre de 1994





## EL LLADRE

Un dia una muntanya va desaparèixer. Així, sense més ni més, simplement va desaparèixer: la nit anterior hi era, alta, majestuosa, i quan va sortir el sol al matí ja no hi havia cap muntanya; només una esplanada totalment llisa, amb quatre pedres repartides aquí i allà, i res més. Al principi, la gent es va estranyar d'aquest fet, molt sospitos, per una altra banda, perquè les muntanyes no solen desaparèixer així com així. Però com que es tractava d'un enigma inexplicable, com tants n'hi ha al món, ningú no es va molestar a cercar una resposta, i l'enigma inexplicable va quedar sense explicació (mirant-ho bé, cosa bastant lògica: si no, ja no seria un enigma inexplicable). O sigui que no es va fer molt de cas de la muntanya desapareguda: la gent desapareix, les claus desapareixen, el sol desapareix (en diuen nit, d'aquest estrany fenomen), i per tant, es van dir els savis, les muntanyes també poden desaparèixer. Al cap i a la fi, hi tenen el mateix dret. I sense perdre més temps, es va tancar el misteri i tothom continuà la seva vida.

Però vet aquí que, passada una setmana, la lluna va desaparèixer. I no és que s'amagàs darrera un núvol, ni que el sol l'hagués entretinguda flirtejant, no, però ja no va tornar a sortir. I tampoc ningú en féu un cas excessiu, d'aquesta estranya situació, perquè si de fet la muntanya havia desaparegut feia set dies, per què no l'astre nocturn? I es va oblidar l'assumpte. Tanmateix, després del cap de setmana, va ser el riu qui es va fer notar per la seva absència. No és que no hi hagués aigua sobtadament, és que no hi havia riu, ni tan sols eixut.

Només quedava el pont que el travessava i que, evidentment, ara era ja inútil. Bé, però, desaparegudes la muntanya i la lluna, fins a cert punt era fins i tot previsible la inexistència del riu, de manera que tampoc no se'n féu cap comentari.

Al dia següent el que va desaparèixer va ser el bosc; l'altre, els núvols; l'altre, la resta de la serralada; el posterior, els animals; poc després, la llum del sol, i així moltes coses que ningú no veia perquè, es clar, regnava la foscor absoluta. Els estels també havien deixat d'existir, per la qual cosa ja no es podia distingir la nit del que no era la nit, i les tenebres es feren les reines de tot. Fins que, un dia, ja només restaven els humans, que no es veien ni tan sols els uns als altres.

La causa de totes les desaparicions era ben senzilla: es tractava d'un lladre. Però no d'un lladregot que es conforma amb joies i diners, sinó d'un ambiciós home molt intel·ligent i savi. Realment havia descobert la forma de cometre el robatori perfecte. I era tan perfecte que no es podia conformar amb menudències. Ho havia de robar tot: havia de robar el món sencer, i fins i tot els seus congèneres. I la voluntat dels seus congèneres. I els sentiments dels seus congèneres, i les seves vides senceres. En ell existien la cobdícia absoluta, l'egoisme total i infinit... Volia viure-ho

tot i sentir-ho tot i ser l'amo de tot i posar l'univers als seus peus i aconseguir la perfecció i la independència completes. Però tenia un defecte: en robar-ho tot, absolutament tot, s'havia quedat sol. Tot era seu... havia robat fins i tot la seva pròpia condició humana. Havia deixat d'existir com a humà, que és l'única forma d'existència coneguda, perquè el coneixement conscient és només propi dels homes i de ningú més. Però el déu, autosuficient i perfecte, tancat en si mateix, no ho sap. Tampoc això no té massa importància, però perquè sortosament, el que no va robar són les lletres amb què us puc contar aquesta hist....

Eduvigis Torres



## OCB, ENS HA FET RECOBRAR L'ORGULL DE SER QUI SOM.

**A** bans de començar a escriure la present valoració personal dels primers vint anys de la delegació d'Inca d'OCB he passat revisió mental als fets i esdeveniments que he viscut amb ella o gràcies a ella.

Al recordar l'entorn a on ens trobàvem al 1974 solament m'ha vingut a la memòria grisor. Estàvem en plena dictadura del General. La Nostra Llengua i Cultura duïen 38 anys de persecució. Malgrat haver estudiat a Barcelona, per imposició del sistema era alfabet de la meua llengua pròpia. Res sabia de la història del meu Poble ni de la seva trajectòria cultural, perquè m'ho havien amagat. Comparat amb ara, l'entorn (institucions, mitjans de comunicació, cines) no oferia res. Entre altres causes per la censura existent.

El meu despertar com a persona inquieta, a la recerca de respostes, fins llavors vedades, té un lligam molt directe amb OCB i la seva gent. De la grisor vaig passar a obrir una finestra des de la que veia trençar l'alba.

El primer fet positiu que em va portar a integrar-me a l'OCB, fou conèixer gent. Tant d'Inca com de fora. Personatges que, degut a la buidor del moment, estaven proscriu

o eren anònims i que el temps els ha anat destil·lant com els artífexs que han fet o fan la història del nostre poble i de ca nostra. Francesc de B. Moll, Josep M<sup>a</sup> Llompart, Gabriel Janer, Sebastià Serra, Biel Majoral, Antoni Serra, Antoni Tarabini, Aina Moll, ens contaven cada cosa!. Coses, que no podies trobar a un llibre, llavors, es clar. A Inca també teníem els nostres propis erudits, entre d'altres puc recordar a Jaume Crespí i Jaume Armengol en literatura, Pere Gelabert i Lluís Maicas en plàstica, Joan Rallo des d'agricultura a esoterisme, Pere Rayó en arqueologia, Miquel Angel Mulet i Xesc Mulet en nous corrents de pensament. Gràcies a les xerrades, conferències, taules rodones i tertúlies, em vaig anar amarant

d'una cultureta via oïda, de principi. Però, sobretot vaig fer un bon grapat de bones amigues i amics.

El llegir ara, vint anys després, la relació d'actes que ha organitzat, així com els fets en els que ha participat OCB, queda com a una cosa que està bé, però queda envoltada d'una certa fredor. Una relació no pot transmetre mai les vibracions del moment ni els esforços, fregant quasi l'heroïcitat en algunes ocasions, per tal de vèncer les dificultats que ens posaven.

La importància de recobrar els foguerons de Sta. Maria la Major, per exemple, no resideix en recuperar el fogueró per si mateix. La importància és recuperar tot el context. Record que quan jo



era nin, cada quatre o cinc veï-nats s'ajuntaven i feien un fogueró petit. Cremaven mobles vells i feien bulla. Se'n feien molts. Més envant, els foguerons foren prohibits pels Batles (franquistes). El fet de recuperar els foguerons implicava que els ciutadans poguessin exercir, per compte seu, el dret de fer bulla, encara que fóra de forma ancestral, voltant del foc.

Recuperar els foguerons implicava recuperar la música i les cançons mallorquines, cançons que havien estat prohibides o perseguides pel sistema o bé ridiculitzades per la societat benestant amb ell. Gràcies als esforços de molts la festa i la cançó han estat recobrades.

Dins de la tasca de recobrar la pròpia identitat tal volta els anys més actius foren el 1976 i el 1977. El primer a rel del Congrés de Cultura Catalana i el segon que es culminà amb la gran manifestació reclamant un estatut d'autonomia. Pens que gràcies a que l'OCB estava ben organitzada, era ben activa i comptava amb el suport de grans segments de la població, el gonellisme no va triomfar a casa, com ho va fer el blaverisme al País Valencià. La victòria però, no fou gens fàcil. Fou necessària mol-

ta tenacitat i la ment clara i el coratge d'en Josep Maria Llompart (en aquell moment president de l'OCB).

Lluny dels grans discursos, vaig poder gaudir d'una vivència del que era en realitat el que representava l'orgull de ser un qui és. Per la tardor de 1977 vàrem aconseguir convèncer a Biel Caragol de Sineu que ens ensenyés a ballar ball de bot. Biel, rompia els esquemes de les danses de les agrupacions de ball. Retornava directament a les arrels del ball. Va acceptar amb la condició que havíem de fer una gravació del seu grup, per tal que la música marqués correctament el ritme, atès que, segons en Biel, les gravacions dels Parados no ho feien bé. Posàrem fil a l'agulla i una nit freda, tal com havíem quedat, anàrem a Sencelles a cercar l'amo en Joan Llargo, xeremier i el seu fill, fobioler que venien a reforçar el grup d'en Caragol (formada p'en Biel, la dona i les dues filles), fins a Sa Serra, de Maria de la Salut, a ca'l tio Gori. També hi trobàrem allà a l'amo en Xesc de Son Cloquís. Teníem amb nosaltres els millors músics populars de Mallorca. Després d'un soparet de torrada de porquim casolà començà el concert de gravació de les cançons necessàries

per a animar el ball, a aquell improvisat estudi. En principi solament havíem de gravar cinc o sis cançons. Però els músics s'ho passaven tan bé, que allargaren el concert més d'una hora del previst, aprofitant l'avinentsa de la coincidència donat que habitualment no tocaven junts. Els "improvisats tècnics de gravació" vàrem poder gaudir d'un irrepetible concert. Les vibracions de la vetllada es transmetien als assistents a les classes de ball, a través de la música enregistrada. Les classes de ball foren un èxit de participació. Cada divendres era una festa. I a més a més aprenguérem a ballar així com cal.

Molts d'anys OCB!. Et desig llarga vida, que continuï el despertar del poble, i que no tornin els temps de la foscor.

**Bernat Amengual**





## APRENEM CATALÀ

Vàrem aprendre les primeres lletres, els primers coneixements escolars, en llengua castellana. No així els primers coneixements del món familiar, de carrer, d'amistats. Vàrem aprendre el castellà quan s'anava forjant la nostra personalitat i el nostre més profund inconscient, les llivanyes del passat sobre el qual ens recolzàvem. El castellà, com a llengua de vehicle i d'adquisició de fórmules o noms de bacteris i números de la taula periòdica, funcionà a molts de nivells però en el més important, en els que hi prenia part el temperament ardit de l'home i de la dona mediterranis, en aquests no hi funcionà de cap manera. Encara tenc recordança com la meva mare, sempre amorosidament, m'ensenyà a dir "t'estim" o "pare nostre" emprant aquest llenguatge, minimitzat per la nostra cultu-

ra casolana, de Ramon Llull, de Costa i Llobera, de Joan Alcover o del senzill Miquel Duran, poeta inquer de pro. Per molt que la cultura castellana s'anàs infiltrant, sospitosament, dins les escoles, dins les esglésies, dins els centres estatals, mèdics i de secretaries ministerials, nosaltres inquers antics mesclats amb més de vint auques d'altres pobles illencs, conservàrem quasi intocada la nostra llengua, la llengua amb la qual diem "mare", "pare", "amor", "amic", "germà", etc. i etc. i un altre llarg etc.

No hi va valer que pagàs-sim uns cèntims al mestre quan nosaltres no parlàvem emprant la llengua de l'imperi -quin imperi?; no hi va valer quan sentíem la Paraula de Déu amb cadències castellanescs; no hi va valer quan havíem de visitar al metge especialista, o quan havíem d'anar a qualsevol oficina de l'estat -quin estat?; de res va valer que els bans de l'ajuntament estassin en castellà; de res serví que els programes de festes de qualsevol mena estassin escrits en la bella llengua de Cervantes o de Miguel Hernández; de res no serví que estàs de moda, que fos interessant, la parla del castellà fins i tot a certs nivells familiars, dels quals val més posar-hi una espessa roba de llengües mallorquina i tornada a recobrar pels qui pensaven ben segur erròniament, que el nos-

tre parlar era sinònim d'incultura. I com ens menysprearen! Com arraconaren els balls més subtils i els transformaren en balls recreats per la pesseta de l'hotel o de la clastra mallorquina vora la mar llatina. Com retiraren la glosa i la poesia de l'home culte inquer o mallorquí en general! Què poc aconseguiren quan ens feren girar la llengua i variar el ritme del cor en dir "t'estim" o en dir "et desig"! Pocs mallorquins, magnífics mallorquins dels anys seixanta, deixaren arraconada la llengua mare per ajessar-se a la madrastra, que no per madrastra deixava de ser bona, bella i agradable. La gent intel·ligent sabé separar bellesa de llengües i amor de llengües. No hi havia ratlles imaginàries que ho separassin, s'anaven separant per necessitat quasi fisiològica, física o química. A ningú se li venia al cap quan tenia un queixal corcat queixar-se amb la bella llengua d'Ortega i Gasset.

- ¡ Ay madre, como me duele esta puñetera muela!

Més bé, dins qualsevol circumstància, tothom, o quasi tothom, en parlar del tema particular, personal i irrefutable ho feia amb la llengua mare de la nostra illa de Mallorca.

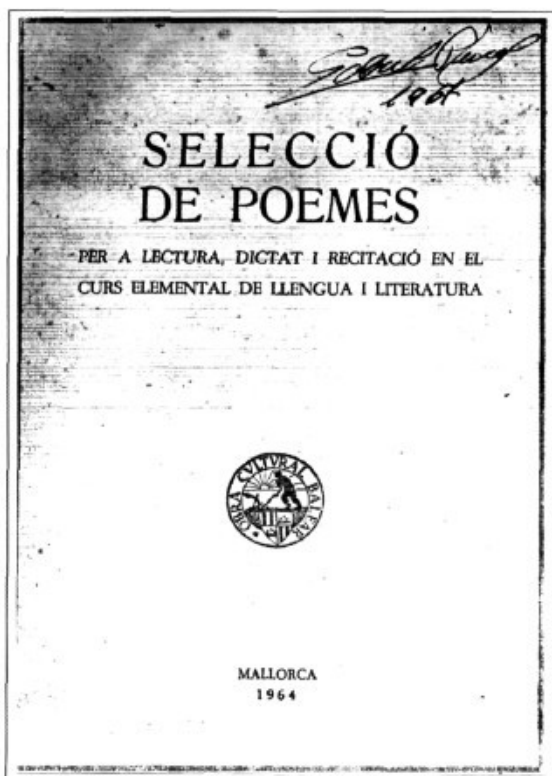
- Es que he tenido un dolor de muelas, "fort però ben fort".

- Parece tonto, basta que les digas una cosa y ya t'ha tirat els trastos pel cap".

- Mira Paquita, me gustas más que "una llesca de pa amb oli i sucre".

- No, y se lo dije bien claro, pero bien claro: "ves i no tornis pus".

- Mira Juan, tendrías que ir al



FRANCESC DE B. MOLL

## PROMPTUARI D'ORTOGRAFIA

per a ús dels escriptors balearics



MALLORCA  
1963

Ayuntamiento porque “ja me tenen empenyat amb això dels arbitris i de les contribucions”!

No hi va valer res de res. Nosaltres, els mallorquins normals, seguïrem emprant la nostra llengua i ho férem malgrat tot i sense espants innecessaris. Qui era capaç de dir a la veïna riolera, inquera de vint generacions: “te quiero”, “te amo”, “te adoro”? nosaltres dèiem a les joventes, o elles a nosaltres: t'estim, ets una llegenda o estàs més bona que sobressada torrada amb suquet! O sia que, per moltes amenaces, per més obligacions i impositcions, nosaltres, o molts de nosaltres, seguïrem amb la parla nostrada simplement per això, perquè era la nostra!

I així com tot arriba, amb la dècada dels seixanta arribà a Inca la dèria, el desig, la necessitat d'aprendre català, llavors dit Mallorquí. A finals de 1966 un grup de gent major i gent més

jove, voltant a D. Francesc de B. Moll i mitjançant la incipient Obra Cultural Balear, s'inicià dins l'ortografia i dins la llengua general. Les classes tenien lloc al local del “Círculo de Arte y Cultura”, aleshores situat al pis de damunt un celler de l'antiga carretera d'Alcúdia. Ens varen ensenyar, com un germà gran ensenya al petit, els grans mestres, dignes d'apreci i respecte, Sr. Bartomeu Siquier de Sa Pobla, Miquel Duran i Ordinana d'Inca i imprescindible, venia de tant en tant D. Francesc de Borja Moll i Casasnoves qui,

amb el seu coratge i la seva devoció a la nostra cultura pròpia, ens donà la llengua com a penyora i testimoniatge del seu gran amor envers aquesta parla catalana, mallorquina, nostrada! Tots nosaltres, ulls oberts, estàvem esverats amb la bellesa que anàvem aprenent. Ja coneixíem les vocals obertes, les tancades i les neutres. Ja anàvem aclarint quan l'accent ha de ser obert o tancat. Aviat ens meravellàrem amb els poemes de Costa, de Verdaguer i de Salvà. Entràrem dis el costumisme de Galmés, Maura i Ruiz i Pablo. Ens amaràrem de Gabriel Alomar i de Rosellò-Pòrcel. I, cosa avui digna de ser recordada, gaudírem del plaer de tenir una gramàtica i un diccionari propis. I pareix una bajanada, però!.

Poc a poc, ulls oberts i ànim disposat, anàvem xuclant la saba antiga de la nostra avior. I, com és lògic, a certa gent il·lustrada, no els va caure bé. No troba-

ven oportú aquesta classe d'ensenyament tot dient que aquestes cosses “se tienen que ir haciendo poco a poco”. Però cap de nosaltres, i és lògic amb tals mestratges, abandonà la classe, que s'impartia dues vesprades cada setmana. I a més de la gramàtica, moltes vegades fastigosa, llegírem a Llorenç Villalonga gaudint de dona Obdúlia de Bearn i dels seus avantpassats i dels seus hereus. Entràrem dins la prosa mallorquina del moment i dins la poesia intimista que ens corprenia. En arribar juny, i durant tres anys consecutius, ens examinàrem a l'Estudi General Lul·lià. A més de la nota, o qualificació, ens donaven premis. A més a més! Qualque amic meu anà a Barcelona de franc i més de, ara no sé quants, cobrarem cent duros per tenir una nota entre el set i el vuit. Els “sufis”, cobraven amb llibres que és la millor i més admirada paga de l'aprenent de poeta o escriptor general.

Ja mai podrem oblidar els de la quintada grossa de la dècada prodigiosa dels anys seixanta del nostre segle XX, aquelles classes i aquells aprenentatges de la nostra llengua catalana, aleshores dita mallorquina, per ventura per desconeixement. Gràcies D. Francesc!

**Gabriel Pieras Salom**

Article extret del llibre, encara inèdit, “NOTES D'INCA, COSES NOSTRES” (APROXIMACIÓ A UN COSTUMARI INQUER)

Segona Part.



## LA RIQUESA DE LA NOSTRA CULTURA

Aquest any de 1994 se celebra el vintè aniversari de la Delegació a Inca de l'Obra Cultural Balear. Aleshores jo en tenia 25 i he vist ploure, tal vegada no tant com hagués estat necessari, però sí que ha fet més de quatre gotes.

Fer un repàs a tot el que va representar l'Obra Cultural Balear a Inca des dels anys setanta fins a la darrera del segle 20 seria costós i no es podria resumir en l'espai que se m'ha assignat. Només m'agradaria recordar la fe que ens movia en un període molt difícil especialment pel moment polític que ens tocà viure.

Puc dir, personalment que aquells anys representaren la culminació de la lluita que sempre havíem portat per tal de recobrar els drets democràtics que militarment i per la força de les armes, havien estat arrebastats a la legalitat elegida pel poble. Vèiem molt clar, a l'any 74, que el principi del fi estava cada vegada més a prop i ens recolzàvem en aquelles institucions de feia molts d'anys i que intentava amb tot el que poguéssim tenir relació amb la paraula nacionalisme i, més encara, si parlava en català.

L'Obra Cultural Balear era a les nostres Illes un d'aquests refugis on es podia il·lusionar la gent recordant entre tots el que érem i el que volíem ser. Algun recital a Ciutat feia que se'ns posés la carn de gallina en sentir les paraules que Raimon, acompanyat de la seva guitarra i la inseparable cadira de fusta, ens omplia el cor de l'esperança que mai, mai nos varem prendre de recobrar entre

altres coses "la nostra estimada llengua" mentre "beviem a glops aspres vins de burla" i dèiem a qui ens volia escoltar que "no creiem en les pistoles" com deia el poeta de Xàtiva.

Foren uns anys extraordinàriament profitosos. Recordo les reunions amb en Toni Armengol, en Jaume, avui batlle d'Inca. Recordo els moments més durs per la manca d'ajuda tant de les institucions com de les persones. Però sempre, sempre sortia algú disposat a recollir el testimoni i seguir envant. Encara que fóssim tres, dos o un. La qüestió era seguir. I això és el que fa grans els pobles.

Es molt trist passejar per Ciutat avui. Difícilment se sent parlar com parlàvem sempre els nostres avantpassats. Quan semblava que en arribar la llibertat arreu de l'Estat afloriria la riquesa cultural del poble, ens n'adonem que consta retornar a les arrels. La feina de destrucció i de crear enfrontaments entre pobles de diferents cultures, es va fer molt ben feta. Calia enfonsar els perills històrics de la unitat espanyola i, encara avui, podem llegir estorats com els "savis" de la "Real Academia Española" demanen protecció per a l'idioma espanyol enfront dels idiomes propis de les Nacions Històriques que conformen l'Estat. És que res no ha canviat?. Seria injust. Avui tenim tots els mitjans al nostre abast per reivindicar en llibertat el que volem ser i cap a on volem anar. És qüestió única i exclusivament de la voluntat popular. Tenim el dret inal·lineable dels pobles de viure en lliber-

tat, políticament i culturalment. Fem una seriosa reflexió sobre això i pensem que, tal vegada, no ens mereixem més del que tenim.

Com diu en Joan Manel Serrat "fa vint anys que tinc vint anys" i això es el que podria dir la Delegació de l'Obra Cultural a Inca. Les persones que mai no varem defallir, les que d'una manera o altra mantingueren la fe i la mantenen viva encara avui es mereixen la felicitació de tots els que estimen la nostra cultura i el nostre país. A quants l'habiten i volen arrelar entre nosaltres. Vinquin d'on vinguin.

Durant molts d'anys, a les escoles i a tots els racons on pogueren arribar, ens amagaren els nostres drets i el que més ha d'estimar un poble que vol sobreviure, LA VERITAT I LA RIQUESA DE LA NOSTRA CULTURA, Pròpia d'un país sense estat però ferma i endurida pel pas dels anys i la raó dels que han lluitat pel dret a ser nosaltres mateixos.

Només em queda desitjar a la gent que estira la corda, que ho faci amb fe, amb il·lusió, sense defallir. Amb els braços oberts per abraçar tots els que creuen en la justícia i els drets dels pobles i tots els joves que no oblidin mai la nostra història perquè si ho fessin estaríem condemnats a repetir-la.

Que d'aquí a cent anys ens hi poguem tornar a trobar tots ple-gats. Amen.

Inca, Desembre de 1994

**Antoni Colomer i Altimira**



## LES MANS

**C**rec recordar que durant una campanya per a la captació de socis, l'obra Cultural Balear va emprar com a lema, una contundent i bella frase. "Mans a l'obra". Amb només tres paraules, quedava així definida la predisposició ideal que com a punt de partida hauria de tenir tot aquell que es proposa aconseguir un objectiu o vol arribar a una fita comú, prèviament determinada.

Hi ha molts altres factors incidents, és clar. la constància per exemple, l'objectivitat o la visió clara dels mètodes a emprar. Però el més important és que l'embranchida inicial es faci des de la decisió i rotunditat del que creu en el que fa, perquè sap que només serà capaç de transmetre amb convenciment, allò que ha estat assumit abans fins a les mateixes arrels.

En la frase hi interveuen de manera ben significati-

va, les mans, una de les parts més emblemàtiques del cos humà, sovint presents en la simbologia, quan es parla de construir, d'edificar de crear o de ser solidaris. Les mans tenen el poder de transformar tot el que toquen i són capaces d'expressar en cada moment, com una presència alada, l'estat d'ànim que ens condiciona. Només cal veure com amb un simple gest acaronen, aplaudeixen, signen documents, rebutgen... Fan també que la implicació a la tasca sigui intransferible. Ningú més que un mateix pot aportar, si vol, el cabdal de què disposa, mitjançant les seves mans.

He fet aquesta petita reflexió en veu alta davant el cartell que en Pere Gelabert ha pintat per commemorar els XX anys de la delegació de l'Obra Cultural Balear a Inca. El tema central són unes mans fortes, obertes, no exemptes de tendresa, que duen a la punta dels dits, la petita flama d'unes espelmes d'aniversari.

El nostre! Dues dècades de treball constant. De petites lluites contra la intolerància i la incomprensió. De dificultats i neguits, però sobretot d'il·lusió i esperança, tota la que feia falta per arribar a assolir el que semblava inabastable. El dret d'ésser reconeguts com a poble amb una

llengua i personalitat pròpies.

Si bé és cert que ens queda encara molt camí per recórrer, la torxa està encesa i el relleu assegurat per continuar la trajectòria marcada. Les espelmes ens diuen que hi haurà molts més aniversaris, tants com gent disposta a seguir reivindicant amb orgull la nostra innegable identitat, sense excloure ni desentendre's de la realitat pluricultural que tenim a les nostres illes. La utopia doncs segueix essent aquest futur llunyà, però no impossible en que uns i altres conviurem armònicament perquè a la fi haurem après a respectar la diversitat de cada ú.

**Maria Mercè Puig i Viñeta**

